

JOURNAL OF NATURAL SCIENCE

№ 2 (7) 2022 <http://natscience.jspi.uz>

<u>ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ</u>	<u>ТАҲРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
<p>Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц.</p> <p>Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц.</p> <p>Масъул котиб- Д.К.Мурадова</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Худанов У.О. – ЖДПИ Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц. 2. Шилова О.А.-д.х.н., профессор Института химии силикатов им. И.В. Гребенщикова Российской академии наук (ИХС РАН) 3. Маркевич М.И.-ф.ф.д. проф Белорусия ФА 4. Elbert de Josselin de Jong- профессор, Niderlandiya 5. Кодиров Т- ТТЕСИ к.ф.д, профессор 6. Абдурахмонов Э.А.–СамДУ к.ф.д., профессор 7. Насимов А.М.–СамДУ к.ф.д., профессор 8. Сманова З.А.-ЎзМУ к.ф.д., профессор 9. Тошев А.Ю.- ТТЕСИ к.ф.д, доцент 10. Султонов М-ЖДПИ к.ф.д, доц 11. Яхшиева З- ЖДПИ к.ф.д, проф.в.б. 12. Рахмонкулов У- ЖДПИ б.ф.д., проф. 13. Мавлонов Х- ЖДПИ б.ф.д., проф 14. Муродов К-СамДУ к.ф.н., доц. 15. Абдурахмонов Ғ- ЎзМУ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 16. Хакимов К – ЖДПИ г.ф.н., доц. 17. Азимова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология бўйича) (PhD), доц 18. Юнусова Зебо – ЖДПИ к.ф.н., доц. 19. Гудалов М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD) 20. Мухаммедов О- ЖДПИ г.ф.н., доц 21. Хамраева Н- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD) 22. Рашидова К- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц 23. Муминова Н- ЖДПИ к.ф.н., доц 24. Мурадова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц 25. Инатова М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD)
<p>Муассис-Жиззах давлат педагогика институти</p>	
<p>Журнал 4 марта чиқарилади (ҳар чоракда)</p>	
<p>Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул</p>	
<p>Журналдан кўчириб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт</p>	

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Science-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspi.uz](http://www.natscience.jspi.uz)

XX-ASRDA SHOV-SHUVGA SABABCHI BO'LGAN MAVZU

I.Egamberdiyev-katta o'qituvchi, E. Shamuratov-dotsent

Jizzax Davlat Pedagogika Instituti

Annotasiya: XX- asda shov-shuvga sababchi bo'lgan mavzu bo'yicha tarixiy ma'lumotlar kiritilgan. Maqolada o'tgan asrimizning bosh masalasi bo'lgan mavzu haqida fikr yuritilgan. Moddiy olamning eng kichik zarachasi deb etirof etilgan atom kop va katta shov-shuvlarga sababchi bo'lgan. tarixiy ma'lumotlar asosida yozilgan.

Kalit so'z: Tarxiy materallarni foydalanish, fizikaviy, kimyoviy tafakkur va uning shakllanishi, kimyoviy jamg'arma tarixiylik prinsipi bo'yicha fikr yuritilgan.

XX-asrda ikkita jahon urushining bo'lib o'tgani odamlarning halok bo'lgani g'oyat achinarli holatdir. XX asrda insoniyat o'zini himoya qilish bahonasida bir-birini o'ldirish uchun ko'z ko'rib quloq eshitmagan qurollarni kashf etdi. Ana shunday qurollardan biri atom bombasidir. 1945 yilning 6-avgust tongida Yapon militarislari (o'zim man degan ma'nani bildiradi) 80 ming xerasimaliklarning yostig'ini qurutdi. Maqolada o'tgan asrimizning bosh masalasi bo'lgan mavzu haqida fikr yuritilgan. Moddiy olamning eng kichik zarachasi deb etirof etilgan atom kop va katta shov-shuvlarga sababchi bo'lganligi rost. Atom bombasining yaratilish tarixi- 1943–1944-yillarda Ikkinchi jahon urushida nemis olimlari loyihalashtirishni boshlaydi. Bu loyihalar AQSh razvedkasi tomonidan o'g'irlab ketiladi va ilk atom bombasi AQShda yaratiladi. Sinov sifatida tirik odamlar tanlanadi. Atom kasf etilgandan beri, moddiy dunyoning tinchi buzildi tinch yashayotgan aholini sarosimaga soldilar.

Radiaktiv uran 235 izatopi evaziga hosil qilish dastlabki atom bombasining laqabi bu **“kichkintoy” “Malish”** atom bombasini tinch uyqida yotgan Yapon shaxarchasi Xerosima aholisi boshida partlaganda qurbonlar soni 80 ming xerasimaliklarning yostigini qurutdi, Bu ko'rsatgich kiyinchalik. ortib bordi.

Xerosima aholisidan 125ming begunox kishilar bir zumda halok bo'ldi, kiyinchalik ushbu bomba tasirida qurbonlar soni 135 ming kishidan ortib ketdi. Radiaktiv nurlanish natijasida, suvning iflaslanishi, havo tarkibining o'zgarishi kislorod va azotning tarkibiga azot oksidlar, chang to'zanlarning atmosfera havosiga salbiy ta'sir ko'rsatdi, traposfera qatlamining buzilishiga olib keldilar, tuproq tarkibi buzuldi unimdar yerlar zaxarlnib, oqibatida qurbanlar soni kundankunga ortib 200 mingdan oshib bordi. O'rta osiyo olimlari bergan ma'lumotiga ko'ra bunday soni xech qochan aniq bo'lmagan.

Atom va yadro qurallari ta'sirida qurbonlar soni bundan da ziyot bo'lishi mumkin gap ulardan to'g'ri foydalanishdadir ushbu gapni atom energiyasidan oqil bilan foydalanish masalasini o'rtaga qo'ygan Nobel mukofoti berish davrida yuz berganligi uchun hafa bo'lib gaprgan Ernest Rezerfordni va bir qancha olimlarni oylantirgan edi. Moddiy olamning asosiy tushunchalari –bir xil qiymatga ega va Nobel mukofoti qaysi sahoda berilishning ahamiyati yoq ,xulosa qilib aytganda, xozirgi kunda dunyoning eng nuffuzli mukofot hamda. Yadro qurallari va ularning mashmashasi butun dunyoga tinchlik bermay qo'yshining oldini olish kerak . Radiakriv qurulumalarni imkon qadar ishlab -chiqarmaslik to'g'ri va samarali ishlov berish kerak yoki foydalanishdan umuman foydalanmaslik maqsadga muvofiq bo'ladi .

Davlatlar o'rtasidagi munasabatlarni yaxshilash do'stlik munasabatlarni tiklashdan iborat.Atom va yadro qurallarini mumkin qadar chiqarmaslik,radiaktiv nurlanishlarga yo'l qo'maslik kerak,

Tirik tabiiyatning yashash tarzini yahshilash ,atrof muxitni asirash, ko'kalamlashtirish yashil moydanlarni barpo etish ,ko'chatlar ,mevali va soyabon daraxtlarni ekish ekologiyani asrashdan iborat. Yadro va atom qurallari ishga tushirilsa dunyoda insoniyoda haf hatar bo'ladi o'zi ham tur sifatida keskin kamayib ketishi mumkin

Adabiyotlar

1. K.Manolov Atom 1960 y
2. K.Manolov koloyan Atom 1961y
- Internet soyitlari
- 3.<https://www.google.com/search?q=atom>
- 4.<http://www.tage.ru>